

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy íven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, az osztrák-magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr, bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. — intézendők.

Békési Gyula igazgatói jelentése

a debreczeni református főgimnáziumról. *)

Az iskolai év, a rendtartás meghagyásához képest, már ez évben három idő szakaszra osztatott. Az első időszak szept. 11-én kezdetet meg. Igaz, hogy a rendtartás az iskolai év megkezdését szept. 5-re tüzi ki, — de ez kivihető nem volt. Gimnasiumunk tanulói oly nagy számmal vannak, hogy a lehetetlenséggel határos ennyi tanuló négy nap alatt csak be is írni, nemhogy még ugyanazon 4 nap alatt képes lenne az igazgató, a hány tanuló, majdnem megannyi felvilágosítást adni, tudakozódásra felelni, 130—150 gyermekkel felvételi vizsgálatot s azon kívül még pótló és javító vizsgálatokat tartatni. Ugyanezért a megerősítés végett beterjesztett isk. törvényben a beírásokra stb. szept. 8 első napja van hagyva, s ez annyival czélszerűbbnek látszik, mert főiskolánk egyéb részeiben is szept. 1—8-ig tart a beírás s a megnyitó istentiszteletet kétszer megtartani, vagy annak megtartása előtt megkezdeni a tanítást a gymnasiumban, aligha némileg visszatetsző nem volna.

Az isk. év tehát szept. 11-kén nyílt meg. Ugyanezen napon elkezdődött az osztálynaplók vezetése, melybe minden óra végeztével, minden tanár beírja, mit végzett azon az órán s kik nem voltak jelen a leckején? E naplóvezetés már ez évben is igen hasznosnak bizonyult, bár hatása teljes mértékben csak akkor fog nyilvánulni, ha a következő években a tanárok a részletes tanterv és óraszám megállapításánál vissza pillantanak a multa s kellő tekin-

*) Protestáns ügyünknek velünk szolgálatot és tájékoztatni, midőn közreadjuk k i v o n a t b a n, az az, a közérdekebb részleteket feltüntetve azon alapos és nagy figyelemre méltó igazgatói jelentést, mit a lefolyt 1877/8. tanévről B. Gy. főgimnáziumi munkás és szakavatott tanár benyújtott volt a tiszántúli egyházkerület tanügyi bizottságához, a főtanoda főfelügyelője f. t. Révész Bálint urhoz! Ez első közlemény főbb tárgyai: tanév megnyílás, osztálynaplók, tanulók száma, párhuzamos osztály, népesedés, vidéki gimnáziumok hatása, tanévi tanácskozás, osztályzat adás, kis értesítők, osztályzat áttekintés.

Szerk.

tetbe veszik a napló adatait. Annyit azonban már ez évben is elérünk a napló vezetéssel s az ezen nyugvó azon intézkedéssel, hogy a tanulók szülei, gyermekeiknek igazolatlan lecke-mulasztásai felől a lehető leggyakrabban értesítették, hogy a gymnasium, összesen 10 osztályában a 2-dik időszakban, kivált pedig egy pár hónap óta, lecke-mulasztás kellő ok nélkül, mondhatni, teljességgel nem fordul elő. Egyébiránt az iskolai év elején

az 1-ső osztályban	124	az 5-ikbe	57
a 2-ikba	100	a 6-ikba	55
a 3-ikba	86	a 7-ikbe	83
a 4-ikbe	83	a 8-ikba	82,

tehát összesen az egész gymnasiumban 670 tanuló iratta be magát. Nem lesz talán érdektelen megemlíteni, hogy e 670 közt 509 a református, — de csak 202 a debreczeni születésű, s mig p. o. a 2 alsó osztályban 98 debreczeni születésű tanuló, a 8-ikban már csak 12. — A beirt 670 tanuló közül az első időszakban 23 távozott el, a 2-dik időszakban eltávozott 16, meghalt 2, — úgy hogy az alig beveződött 2-ik időszak végén maradt

az 1-ső osztályban	113	az 5-ikbe	52
a 2-ikba	94	a 6-ikba	52
a 3-ikba	82	a 7-ikbe	78
a 4-ikbe	80	a 8-ikba	78,

összesen az egész gymnasiumban 629 nyilvános tanuló.

A beirt tanulók száma a tavalyi 718-nál majd 50-nel kisebb ugyan, de még mindig oly nagy, hogy ebből átlag minden osztályba több jutna 80-nál, s mig 185³/₄-ben újra szervezett gymnasiumunk 8 osztályu volt, soha sem emelkedett benne ennyire a tanulók száma; — s mióta a 8 osztály ismét helyreállított is, ennél csak a tavalyi létszám volt számbavehetőleg nagyobb. Épen ezért, a tanítás sikerének kellő biztosíthatása végett szükségesnek látta a tanárkar felkérni Főtiszteletű püspök urat, hogy a főtiszt. egyh. kerület 1877. évi 225. számú határozata értelmében, fentartván az első osztály mellett is a párhuzamos osztályt, illet ez isk. évre a 2-ik osztály mellé is méltóztassék állítani. Ezt főtiszt. és ngos püspök ur kegyes

volt meg is rendelni s a 2-dik osztály parallel szakaszába, az ott működő rendes tanárok mellé segédtanáru, a tanárkar meghallgatása után, ez isk. évre ideiglenesen Szombathy János, volt debreczeni tanulót, ki aztán a pesti egyetemen 2 évig volt a tanárképző intézet növendéke, be is állította.

Gymnasiumunk benépesedésére vonatkozólag, abból a szempontból, hogy mi befolyást gyakorolnak a debreczeni gymnasiumra főleg a vidéki iskolák, nemcsak érdekesnek, hanem fontosnak is tartom annak felemlítését, hogy a VIII-dik osztály jelenlegi 78 tanulója közül csak 16 kezdette meg Debreczenben a gymn. tanfolyamot, s még az 5-dik osztályban is csak 28 tanult itt a 78 közül. Ha már most meggondoljuk azt, hogy az 187°/₁. évben 98 tanuló járt az I-ső osztályban, kik közül 12 debreczeni születésűn kívül csak 4 jutott el a VIII-dik osztályba; — hogy még az 187°/₅. isk. évben 68 volt azon V-dik oszt. tanuló száma, kik közül jelenleg csak 28 jár a VIII-dik oszt.-ba, tehát a jelenlegi VIII-dik oszt.-beli tanulóknak majdnem $\frac{2}{3}$ -da más iskolából jött nem is egészen 3 év lefolyása alatt gymnasiumunkba, — ha ehez hozzá vesszük azt, hogy az idén is a 670 tanuló közül

az 1-ső osztba	46	az 5-ikbe	11
a 2-ikba	11	a 6-ikba	9
a 3-ikba	17	a 7-ikbe	35 (a VI-ból átjött 48-hoz)
a 4-ikbe	13	a 8-ikba	6, — összesen az egész

gymnasiumba 148 tanuló jött vidéki iskolákból, s e szerint (összevetve ezt a fentebbi adatokkal) gymnasiumunk népessége csaknem minden 4-dik évben úgy szólva teljesen idegen elemekből kerül össze: kétségtelen bizonyosnak látszik, hogy a milyen tévedés volna a gymnasiumunkban tapasztalható előmenetelt egyedül e gymnasiumnak számítani be, ép olyan igazságtalan s alaptalan volna azok ítélete, kik a gymn. oktatásunkban netalán mutatkozó hiányokat csak fele részben is e gymnasium tanár karának rónák fel.

Az az évben életbe léptetett rendtartás azt szabja meg, hogy az egész évre megállapított tantervnek részletezése, — az egyes tantárgyakból az évi tananyagnak az egyes időszakokra beosztása — s általában annak megvitatása végett, hogy a kiszabott tantárgy mily modorban s mily terjedelemben adassék elő, — hogy illeszkedjék egyik a másikhoz, s a szakoktatás daczára, hogy alkosson egy-egy osztálybeli minden tantárgy együttesen egy összhangzó egészet: e czélok elérése végett tehát minden időszak elején tanári tanácskozás tartassék, még pedig úgy, hogy már a 2-dik időszak elején a módszeres tanácskozás arra is kiterjedjen, hogy az elmúlt időszakban bevezetett-e a kiszabott tananyag, vagy talán több is, vagy talán kevesebb? Mit tapasztaltak az egyes tanárok a maguk tantárgyának előadása közben? stb.

E kiszabott módszeres tanácskozások megírtattak. Az első időszakban szeptember 10., 13. és 17 ik napjain, — a második időszakban, az összes tanácskozást az egyes osztályok tanárainak conferentiái előzvének meg: január 2-án.

Természetesnek tetszik előttem, hogy e módszeres tanácskozások csak ez évben kezdődvének meg nálunk, bár a tanárkar most is igyekezett kiváltképp a nyelvek tanítását tüzetes vita tárgyává tenni s felhívta az illető tanárokat, hogy tanítás közben a megállapított elvekhez s eljárásához alkalmazkodjanak, minthogy azonban a tanácskozások a reál tantárgyakat, kivált pedig azok módszerét alig érintették; másfelől a tanárkarnak a multak tapasztalatai oly részletezve nem állottak rendelkezésére, mint az idén létesített intézmények alapján jövőre remélhető: a módszeres tanácskozások nem fejlődhettek azon fokig, a melyre pedig tanügyünk érdekében el kell jutniok s hiszem, hogy el is fognak jutni; — s hatásuk nem lehetett e rövid idő alatt olyan, a minő, jó kezelés mellett, pár év múlva is okvetetlen lesz.

Szintén az új rendtartás hozta be azon intézkedést, a mely szerint az osztályzatadás nem függ föltétlenül az egyes tanártól, hanem az adott osztályzatokat a tanárkar még egyszer revideálja az u. n. ellenőrző tanácskozásokon. E tanácskozások, melyek minden időszakban kétszer tartandók, nem csak azért hasznosak, mert míg a tanulót védik a netalán előfordulható tanári önkény ellen, másfelől fedezik a tanárt is az elfogult szülék alaptalan támadásával szemközt; — hanem főképp azért, mert alkalmat nyújtanak a tanárnak arra, hogy elkerülje a szakrendszerrel, kivált kevés heti-órán tanítás mellett, együtt járó azon nagy hibát, hogy a tanár tanítványait nem ismeri kellőleg. Mulhatatlanul szükséges ez kivált nálunk, hol a felsőbb osztályokban keresztül vitt teljes szaktanítás mellett a tanulók nagy száma s az egyes tantárgyakra kiszabott óraszám csekély volta nem ritkán arra kényszeríti a tanárt, hogy egy-két, a tanuló képzettségéhez mérten véltlenül vagy nem jól, vagy nagyon is jól sikerült felelet útján adjon osztályzatot. — Az ily ellenőrző tanácskozások is pontosan megtartattak, kivéve azt, melynek október hó végén kellett volna összeülnie, — mivel még akkor, tudomásom szerint, az egyes tanárok, ép a felsőbb osztályokban, nem voltak tájékozva tanítványaik felől.

A tanulóknak mindegyik időszak végén kezükbe adott értesítőben az osztályzat minden egyes tantárgyból ki volt téve, benne voltak a tanuló szorgalmát, magaviseletét, igazolt vagy igazolatlan mulasztásait illető megjegyzések. Az értesítőt tartoznak a tanulók szüleikkel aláírtni s aztán, a következő időszak első lecke-napján az osztályfőnöknek visszaadni. Ezen, évenként háromszori értesítés által minden szüle tájékozva van fia előmenetele s magaviselete felől, annyival inkább, mert igazolatlan lez-

kemulasztás vagy szembetűnőbb fegyelem ellenes tett esetében a tanulók szülei külön is értesítettnek

Az egész gymnasium előmenetelének könnyü áttekinthetése végett álljon itt a lefolyt 2 időszakból e kis

táblázat, melyből azonnal látható az is, hogy a tanulási viszonyok a 2-dik időszakban általában minden osztályban jobbak egy kevéssel, mint voltak az elő időszakban.

Osztályzat-áttekintés a hallgatók számának százalékáiban kifejezve.

Tantárgy	Kitünő		Jeles		Elegendő		Nem elegendő		Kit. és jel. összesen	
	I. id. sz.	II. id. sz.	I. id. sz.	II. id. sz.	I. id. sz.	II. id. sz.	I. id. sz.	II. id. sz.	I. id. sz.	II. id. sz.
Vallás	17	20 1/4	22	17 1/2	56	56 1/4	5	6	39	37 3/4
Latin	13	14	17	17	55	52 1/2	15	16 1/2	30	31
Görög	20	24 1/2	23	25	47 1/2	46	9 1/2	4	43	49 1/2
Magyar	11	13	18	19	58	59 1/2	13	8 1/2	29	32
Német	13 1/2	15	21	22	55 1/2	54 3/4	10	8 1/4	34 1/2	37
Földrajz	13	14 1/2	17	19	59 1/2	56	10 1/2	10 1/2	30	33 1/2
Történet	13	16	20	21	59	60 1/4	8	2 3/4	33	37
Mathesis	14	14 1/2	16 1/2	18 1/2	57 1/2	52 1/2	12	14 1/2	30 1/2	33
Physika	14	17 1/2	24	27 1/2	54	51	8	4	38	45
Term. rajz	13	14 1/2	27	23	55	58 1/2	5	4	40	37 1/2

E kimutatás szerint, ha ugyan e számokból vont következtetés megbízható, legnagyobb haladást tesznek tanítványaink a görög nyelvben, — melynek minden 100 hallgatója közül 43, illetőleg 200-ból 99 érdemel elegendőnél jobb osztályzatot, míg rosszabbat csak 9, — illetőleg 4. Legkevesebb sikert mutat fel az első időszakban a magyar nyelv, s mellette mindjárt a latin és mathesis; a 2-dik időszakban a latinnyelv s mellette mindjárt a magyar és mathesis; — mert ezen tantárgyakból 100 tanuló közül alig 30 érdemel elegendőnél jobb calculust, míg rosszabbat az 1-ső időszakban 12—15 s még a másodikban is 8—17. — Egyébiránt nem mulaszthatom el megjegyezni, hogy e tantárgyakból is, ha, mint nincs okom kétkedni benne, az osztályzatok kellő szigorúsággal vannak adva, s a mérték megfelel annak, melylyel gymnasiumi tanuló mérhető, s a tananyag részleteiben sem kevesebb, mint a mennyinek kell lennie, az előmenetel teljesen kielégítőnek mondható, midőn a tanuló ifjuság majdnem 1/3-da elegendőnél jobb osztályzatra érdemes. S ez annyival inkább áll, mivel az alsóbb osztályokban, azon szempontból, hogy a nem tanulói pályára való gyermeknek jobb minél hamarabb megválnia a gymnasiumtól, mint a közép iskola legfőbb tárgyaira, az említettem 3 tantárgyra fektetik legnagyobb súly, s ezekből osztályoztatnak a tanulók a legszigorubbán, a mi aztán jelentékeny befolyással van a fentebb kimutatott arány-számok előállítására. (Folyt. köv.)

Gyámintézetünk érdekében.

Nyilt levél, tiszteletes Zsigmond Sándor
urnak.

Tisztelt barátom! Olvasván az „evang. protest. lap“ f. évi 28. és 29-dik számában, a tiszántuli e. kerület térképének ön által oly nagy gondnal és fáradsággal szerkesztett statisztikáját, — s ebben a n.-szalontai ref. e. megyében levő lelkészi gyámintézet alapszabályainak bírálatos ismertetését: — bár a vitatás vágya nem hajtott soha, — s a meddő polemikát mindig kerültem, — még sem állhatom meg, hogy ezen alapszabály

bírálatos ismertetésére vonatkozólag, épen gyámintézetünk érdekében, egy pár kérdést ne intézzek önhöz!

Előrebocsátva ugyanis azt, hogy gyámintézetünk célja „a lelkészeket özvegyeik és árváik elhagyatott sorsa feletti aggodalomtól, legalább részben megszabadítani; — továbbá a szolgálatra képtelen lelkészeket gyámolítani, — s majd anyagi ereje gyarapodtával, az elaggott lelkészek nyugdíjazásáról is gondoskodni,“ — (lásd alapszabály 1. §.)

s megjegyezve, hogy e gyámintézetnek kötelezett részvényes-tagjai, a n.-szalontai ref. e. megyében levő rendes ref. lelkészek, kik is jövedelmekhez képest 3 osztályba soroztatván, 30, 20, 10 frt évi részvénydíjt fizetnek, (2. §.)

minden ujonnan belépő tag, az első 3 évben részvénydíjának hétszeresét fizeti, (3. §.)

a változás folytán, felsőbb osztályu egyházba lépett lelkész, részvénydíját az első évben kétszeresen fizeti, (4. §.)

tekintet nélkül arra, hogy a gyámintézet tagjai minő osztályzat szerint fizették részvénydíjukat, — családjuk egyenlő gyámíjdíjostalékban részesül, (8. §.) és pedig:

a) azon tag özvegyét, ki 20, vagy több éven át fizetett részvénydíjt, egy egész részlet;

b) azon tag özvegyét, ki 10—15 évig fizetett részvénydíjt 3/4 részlet;

c) azon tag özvegyét, ki 10 éven alól fizetett részvénydíjt, 1/2 rész fogja illetni, (9. §.)

minden árva, az anyát illető gyámíjdíj osztalékának 1/4-dét kapja, — ugy azonban, hogy az árvákat illető összes gyámíjdíj-osztalék, egy egész részletnél többet nem tehet, (12. §.)

ha pedig csak árvák maradnak:

a) egy árva fél,

b) 2—4 árva, egy egész részlet gyámíjdíj-osztalékot kap, — ha pedig négyenél többen vólnának, a négyen felül mindenik árva, egy negyed gyámíjdíj-osztalékban részesül, (13. §.)

a fiu árvák közül a tanulók 20-ik, — a többiek nemi különbség nélkül 18 évök elteltéig segélyeztetnek; — kivételt tesz a nőknél a férjhezmenetel, — mi a segélyezést előbb és azonnal megszünteti, (14. §.)

a nyomorult árváknak időntuli segélyezése felett, az e. megyei gyűlés, esetről-esetre intézkedik, (15. §)

Kérdem, hogy az ily alapszabályon nyugvó jótékony intézet, a mely a különböző osztályok szerinti részvénydíj daczára, egyenlő gyámdíj-osztalékban részesíti tagjainak családját; — a mely az 1877-dik évben 16 özvegy és 5 árva segélyezésére: 896 frtot adott ki; — fennállása óta pedig ezeket fordított e humanus célra, valljon megérdemli-é, hogy az ön birói ítéletével ugy tüntetessék fel, mint a mely míg a befizetésekre nézve a humanitas elvénél maradt, addig a kiszolgálásnál nagyon eltért attól, — avvagy ezen jótékony intézet alapszabályai, — mint ön, urbi et orbi hirdeti; — „csakugyan annak adnak-é, a kinek van, — és annak nem, a kinek nincs.“ — Hát a humanitas elvétől nagyon eltér-é azon jótékony intézet, mely a fentebbi humanus célra törő működésében, hogy az életre való legyen: a kegyeleten, — a testvéri érzelmen kívül, a méltányosságot, a jogosságot is faktorul felveszi? Ha egy bővforrásu pénztár, vagy egy szabadalmazott bankjegy-prés állana rendelkezésünkre, — elismerem, — hogy akkor nem lenne szükségünk e faktorra, — és a gyámintézet minden tagját, — s illetőleg annak családját, a czél veszélyeztetése nélkül, részesithetnők feltétlenül egyenlő osztalékban; de ezeknek hiányában, — most, midőn annyi-felé igénybe vett, nagyon is szűkes hivatali fizetésünkből kell megélnünk, — és családunkat is, — kizárólag önmagunknak, — abból kell ugy a hogy biztositanunk; — mert mondom, ha ugyan azt akarjuk, hogy gyámintézetünk humanus céljának biztosan megfeleljen; — ha azt akarjuk, hogy az tagjait, ne a l a m i z s n á b a n, ne kegy-fil-lérben, de biztos segélyben, jogos osztalékban részesitse, — szóval ha azt akarjuk, hogy gyámintézetünk életre való legyen: akkor szükségünk van e faktorra; — a méltányosság, a jogosság szava int, — a hasonlírányu jótékony intézeteknél észlelt tapasztalás tanit, hogy gyámdíj-osztalékunk kiadásánál, a befizetések, illetőleg a részvénydíjak éveire legyünk bizonyos tekintettel, — és hogy ezen eljárás, a humanitas elvétől nagyon eltérne: azt határozottan tagadom, — és pedig a nélkül, hogy a „summa injuria“ vádjában marasztaltatnám el.

Az, a mit ön, bírálatos ismertetésében, hogy ne mondjam birói ítéletében, mintegy indokolásul felhoz, „hol áll a több eshetőség a nyomorra, hol lehet több neveletlen árva? valjon azon családokban-é, melyek jó Istenünk jóvoltából 20 vagy több évig fizettek tagsági díjat, — avagy ott, hol a legbölcsebb Isten végzéséből, lelkipásztor társunk nekrológja végződik e képen: alig 8 évi hivataloskodás után szállott néma sirba, ifju nőt s három (de lehet több is) tehetetlen árvát hagyván hátra maga után,“ — ugy is meghat mint szép szóllam, — de sokkal inkább, mint egyes esetekben előforduló, valóban megrendítő jelenség; — de bátor vagyok kérdezni öntől, épen a statistikustól, — hogy a tapasztalás és a statistika bizonyítása szerint, nem épen a kivételes esetek-é az ilyenek? valyon a bölcs Isten rendelése és a természet örök törvénye szerint többször nem épen ellenkezője szokott-é történni annak, — a mit ön itt célzatos erősségül felhozott? és valjon inkább egyes kivételes esetek legyenek irányadók társulati alapszabályoknál, mint az általánosan tapasztalt, többször előfordulók?

A mi végül, önnek azon állítását illeti, „a ki 10 éven alól hivataloskodott, az jóformán még ki sem heverte azon zavart, melyet tárczáján — első évi fizetésének felét elvevén — a

gyámintézet ejtett“ ez téves; mert e. megyénkben, az ujonnan belépő tag, első évi fizetésének felét nem fizeti a gyámintézet részére, — hanem osztályszerinti részvénydíjának kétszeresét 3 éven át; — talán e. megyénk azon intézkedésével tévesztette ezt ön össze, — melyszerint, nálunk a papságba belépő rendes lelkész, — hivatali fizetésének, — a stolarin kívül számított felét „kegyeleti átalány“ czimén, elhunyt elődje családjának fizetni köteles; mely kegyeleti átalány, csak is azon esetben illeti a gyámintézetet, ha az elődnek gyámdíjra jogosult özvegye, vagy árvája nincs; ugy hogy a kegyeleti átalány czimén, akár az elhunyt előd családja gyámolítására, — akár a gyámintézet javára fizetett összeg, tulajdonképen kölcsön adott pénz, melyet e. megyénk mindenik lelkésze, — illetőleg annak családja. — hivatali utódjától megkap; — mely e. megyei intézkedést, — kivált a nálunk divott azon gyakorlattal szemben, — hogy a kegyelmi év, vagy az azt helyettesítő kegyeleti átalány, — az egyházak által mindig az utód pap hivatali fizetéséből és rovására adatott meg, — nagyon indokoltnak és igen humanusnak tartom.

Szükségesnek véltem ezeket elmondani, részint azért, hogy a hallgatás, az ön bírálatos ismertetésében mondottak helybehagyásául ne tűnjék fel; — részint és főleg azért, — mert tartottam és tartok attól, hogy az ön által gyámintézetünk fellett kimondott, — ügybuzgóságtól sugallt-bírálat, — a mai akadémikusodó és gyanusításból élő-korban, — uj életre lendült gyámintézetünk megbénítására, hogy ne mondjam szétrobbantására fegyverül fog felhasználtatni.

Fogadja szives üdvözlömet, melylyel vagyok N.-Szalontán, július 22. 1878.

S z é l K á l m á n.

KÖNYVISMERTETÉS.

Gyakorlati lelkészet

Szerkesztő és kiadó tulajdonos Vasadi Balogh Lajos gyuró-kul-dői reform. lelkész. Szerkesztőtárs Öreg János felszentelt reform. lelkész s bölcsészettanár Nagy-Kőrösön. Harmadik füzet. Alkalmi egyházi beszédek. Ára 1 frt 60 kr. Egyedül a szerkesztő-ségnél kapható megrendelés útján Gyuró, u. p. Mártonvásár.

A gyakorlati lelkészet első két füzeté alapos és kimerítő bírálattal ismeretve volt már e lapok hasábjain a magyar prot. olvasó közönség előtt, melynek életrevalósága és jeles volta mellett hangosan szól az a körülmény, hogy ime most már a 3-dik füzetet is világ elé bocsáthatták a derék szerkesztők.

E füzet kizárólag alkalmi egyházi beszédeket tartalmaz, s azt mondhatni, alig van a szerzők közt egy-két olyan egyén, a kinek neve jó hangzásu ne lenne már az egyházi beszéd irodalom terén; a mi maga is mindenesetre esakis ajánlólag szólhat a mű mellett.

Hogy azonban e beszédekről, se többet, se kevesebbet ne mondjak, mint a minő értékkel és becsselel azok tulajdonképen bírák, homilétikai szempontból én azoknak tüzetes fejtegetésébe jelenleg nem bocsátkozom, hanem csakis általánosságban mutatom be azt egyenként a magyar prot. olvasóközönség előtt!

A mi már a füzetben megjelent beszédeket illeti:

A két első beszéd szerzője Pap Gábor dunántuli superintendens. Mindkét egyházi beszéd a pápai főiskola segélyezésére való felhívás alkalmával mondatott el; s mindkettőnek ugyanazon egy főtétele és alapigéje van.

Alapige: Jelenések k. III. 20. Főtétel: Minő érdekek végett zörget ajtóinkon főiskolánk segélyezésére felhívólag az ur?

A rendszeres felosztás csakis a második beszédben van meg. Szerző különben mindkét egyházi beszédben azt igyekszik kimutatni, hogy a prot. felekezeti főiskolák fentartása és segélyezése szükséges ugy az egyház, mint a magyar haza és állam és szabadság érdekében is.

Tekintve közelebbről e két egyházi beszédet, az elsőt épen nem mondhatjuk valami nagyon sikerültnek. Eltekintve attól, hogy homiletikailag kifogás alá esik, a mennyiben részeket épen nem vesz fel s így csak is általánosságban beszél, az a leglényegesebb hibája, hogy egyházi — s így vallás-erkölcsi szempontból nem emeli ki oly magasan egy főiskolának, különösen pedig éppen egy kiválólag hittani tanintézetnek mint a minő a pápai főtanoda is, fontosságát és jelentőségét, mint ezt tenni kellett volna.

De annál szebb, eszmedusabb s tartalmasabb a második beszéd. Szerző lelkes szavakban írja le, hogy mily nagy kincsünk nekünk magyar protestánsoknak a mi iskoláink. Innen árad ki mindazon szellemi erő, mely bennünket mint nemzetet is nagygyá, dicsővé és hatalmassá tud tenni. Kell tehát, hogy szoroson ragaszkodjunk e nagy kincshez. S hogy a szabadság érdekében is minő nagy fontossággal bírnak azok, azt épen a hazai történelemből mutatja ki. Lehetetlen, hogy épen e tételnél egy pár pontot e szép beszédből ide ne igtassak:

„Mikor a közelmúltban nemzetünk letiportatott, az alkotmányos életnek szent temploma feldulatott, a szabadságnak oltárai leromboltattak, mikor a valódi honfiak és honleányok csak szívök szentében mertek oltárt emelni a hazaszeretetnek és szabadságnak, s ezen oltáron is csak titokban áldozhattak; mikor hatályon kívül helyeztetek az ország törvényei, az önkénynek vaskarja nehezedett rá a leigázott nemzetre és az országban minden iskola a szabadságot és a magyar nemzetiséget üldöző absolut hatalomnak korlátlan intézkedése s rendelkezése alá esett: egyedül a magyar protestáns iskolák voltak azok, melyek még e nyomasztó időszakban is, részint a szülők szabad szövetsége, részint pedig a magyar prot. egyháznak iskolai autonomiáját is biztosító országos törvények és békekötések által védetten főtartották önállóságukat, függetlenségüket, bevehetetlen erődeivé, megvihatatlan bástyáivá alakultak nemcsak a szabadságnak, hanem a magyar nemzetiségnek is... egyedül a magyar prot. iskolák voltak azok, melyekben a szabad s épen azért maga-ba törő szellemnek szárnyát szegni nem lehetett. stb.“

Valóban alig tud az ember megszabadulni az idézettektől; nehéz kiválasztani, mit hozzon föl, mit hagyjon el, mert mindig szebb-szebb eszmék merülnek fel szemünk előtt. Ez egyházi beszéd értékét szóval nem fejezhetem ki, olvasni kell azt, a ki annak szépségeit megismerni akarja.

De az igen messze vezethetne bennünket, hogyha e beszédnek szépségét kellőleg méltányolni akarnók; s mi előtt attól végleg megválnók, jegyezzük meg azt is, hogy azok elő és utóimákkal is elvannak látva.

Az ezután következő két beszéd szerzője Dr. Heiszler József dombrádi ref. lelkész.

Alapige: János VIII. 44—53. Főtétel: Vajjon egy fő ember hisz-e a Jézus Krisztusban?

Mindkét beszéd ugyanazon egy alapigéről szól; s míg az első szabályosan két részre fel van osztva: addig a másodiknál

a felosztás egészen mellőzve van. Én ennek okát abban keresem, hogyha az első beszédnél, melynek szépsége jóval felülmúlja a másodikét, a szónok ki nem meritette is egészen a tárgy körül minden erejét, de az világos tény, hogy a fősulyt mégis az első beszédre fekteté. Nem is igen könnyű feladat az egy és ugyanazon szövegről egymásután két egyházi beszédet tartani, épen azért sok tekintetben kívánatos volna azt egészen használaton kívül helyezni.

Dr. Heiszler mindkét beszéde különben lelkes és emelkedett szellemű s határozottan apologetikus irányu. Ez általában véve Heiszler egyházi beszédeinek főjellemvonása; ebben fekszik az ő tollának hatalmas ereje és hódító szépsége.

Ezután egy missiói predikáció következik, melynek szerzője Czelder Márton felsőbányai lelkész.

Alapige: Máté XXVIII. 19—20. Főtétel: Ki a Jézus tanítványa akart lenni, mi kívántatott meg attól hajdan s mi kívántatik meg még ma is?

1. Megtérés, 2. szeretet, 3. állhatatosság.

Czelder ezen beszéde már külön füzetben is (Debreczenben Kutassi I. nyomdájában) megjelent s így több lapokban is méltatva volt az; s mint bibliai szellemben s apostoli buzgósággal irt műről, mi is csak elismerőleg szólhatunk arról.

A következő egyházi beszéd is, melynek szerzője Fábrián Mihály herkányi lelkész, megjelent már külön lenyomatban épen az előbbenivel egyidőben Debreczenben. Szerző e beszédet a Budapesten 1875. május 23-kán tartott lelkészi felavatáskor mondá el.

Alapige: Kolossé. IV. 17. Főtétel: Miképen tölthetni be az urban való szolgálatot, vagyis a lelkipásztorságot?

1. Az igazságnak tisztán s bátran hirdetése és tanítása által, 2. evangéliomhű egyházigazgatás által, 3. Mindenekben való jó példaadás által.

E beszéd tartalmilag, különösen pedig erkölcsi szempontból, melyre szerző ugylátszik, hogy mindenütt nagyobb sulyt fektet mint a hittanra, eléggé érdekes és változatos; az a lakot, vagyis nyelvezetét, irmodorát tekintve sem eshetik kifogás alá; de az aféle idézeteknek, a minőt szerző Lessiag Duplikájából vesz, az egyházi beszédekben semmi helyök; tudományos dissertációkban használhatja azokat, de a predikációkból határozottan kiküszöbölendők.

A következő egyházi beszédéről, melynek szerzője Szél Kálmán n.-szalontai ref. lelkész, s melyet szerző Debreczenben az 1862-diki augusztusi lelkészi felavatáskor mondott el, sokkal kedvezőbben nyilatkozhatunk, a mennyiben ez minden tekintetben a protestáns egyház hitének szellemében irt s tisztán evangéliomi alapon álló predikáció.

Alapige: I. Péter V. 2—4. Főtétel: Az igazi lelkipásztorság és annak jutalma.

Hogy miben áll az igazi lelkipásztorság s mi annak a jutalma? azt mind egymásután a bibliából vett szép idézetekkel mutatja szerző ki. Péteri türehtlen lélek; páli lankadatlan buzgóság s jánosi szeretet az, a minek a lelkipásztort vezetni kell Isten országa terjesztésében. S a jutalom...? azt e földön hiába keressük, az azon örökség, a mely nekünk a mennyben tartatik. E jeles beszéd mindenestre csakis becsületére válik egyházi irodalmunknak.

Az ezt követő beszédnek, mely presbyterek felesketése alkalmával tartatott, szerzője Madarász Imre karczagi ref. lelkész.

Alapige: I. Tess. XII. 13. Az alapigéből kiindulva szól szerző azon kötelességekről, a melylyel a gyülekezet tagjai az egyházi előjárók iránt viseltetni tartoznak. Ilyenek már a becsülés, tisztelet és szeretet.

A felvett szövegben mind a főtétel, mind pedig a felosztás befoglaltatván, szerző szorosán ehhez is tartotta magát. A részek kidolgozása azonban lehetett volna egy kissé kimerítőbb is. Vajjon nem helyesebb lett volna-e, hogyha szerző két részt véve fel, az elsőben szolt volna azon kötelességekről, a melyekkel az egyházi előjárók a gyülekezet iránt; a másodikban pedig arról a tiszteletről, a melylyel a gyülekezet tagjai a buzgó munka és fáradozásért az egyházi előjárók iránt viseltetni tartoznak. Így aztán sokkal jobban ki lehetett volna tüntetni az egyházi előjárók fontos, szép és magasztos hivatását is, pedig utóljára is épen ennek kellene egy ilyen alkalommal tartott egyházi beszéd tartalmának lenni. Alaki tekintetben különben e beszéd kifogástalan. Irmodora tiszta, érthető és világos.

(Vége jő.)

— k.

B E L F Ö L D.

A tiszántuli ref. egyházkerület közgyűlése.

(Folytatás és vége.)

Jul. 23. délután az Andaházy-Szilágyi intézet ügyei intéztettek el; nevezetesen 3 hely megüresedvén, felvétettek b. ujfalvai lakos Fényes Mór fia Iván, mint rokon; de csak azon feltétel mellett, ha egy hónap alatt beigazoltatik, hogy nagy anyja Nadányi Zsuzsánna valósággal testvére volt azon Nadányi Lajosnak, kinek a Szilágyi Mihálylyali vérokonsága elismertetett; a másik két helyre Poroszlai László debreceni születésű szegény tanuló és Szunyogh András ujfehértői születésű tanuló vétettek fel. — Kóthy Jérémiás bárándi születésű tanuló előjegyeztetett.

Meghatározatott, hogy jövőre az Andaházy-Szilágyi intézetbe fölvételnél, a közgyűlést alkotó tagok mindnyájan szavazati joggal bírnak; tehát nemcsak az esperestek és segédgondnokok folyhatnak be a választásba, mint eddigelé legtöbbször történt. — Továbbá a Nadányi családnak az alapító Andaházy-Szilágyi Mihályhoz való vérokonsága megállapított, oly megjegyzéssel azonban, hogy azon esetben ha az alapítványra leendő felvételnél, egy Nadányi ágból származó vérokon, egy Szilágyi ágból származó folyamodóval állana szemben, az elsőbbség ezen utóbbi rokont fogja illetni. — Kimondatott, hogy a szegénység illetőleg vagyoni állás igazolása jövőre még a vérokonokra nézve is föltétlenül megkivántatik. — A nadányi család utasított arra, hogy a Szilágyi Bálintné Nadányi Annának illetőleg ennek szülőinek mint törzsfőnek alapul vétele mellett készítsessen egy kellő hitelesítéssel ellátott leszármazási tabellát; addig pedig míg ez megtörténék egyelőre csupán azon Nadányiak ismertetnek el kétségtelen vérokonoknak, kik mindjárt a néhai Szilágyi Mihály halála után, az általa alapított intézetbe leendő felvételnél az elsőbbséget mint vérokonok családjuk részére követelték. Ilyen vérokonok voltak Nadányi Lajos, Imre, Sándor, Mihály, Ferencz; továbbá Nadányi Borbála Fráter Györgyné és Nadányi Károly, Gyula.

Jul. 24. Az államsegély azon kulcs szerint határozatott kiosztatni, amint az már megállapítva és elfogadva lőn, azon

változtatással, hogy tekintettel a máramaros-ugocsai egyház-megye specialiter szomorú viszonyaira, az államsegély összegből az egyházkerület közvetlen rendelkezése alatt álló 2000 frtból ezen évtől kezdve évenként 400 frt vonassék le előlegesen a nevezett megye részére s csak a fentmaradó 1600 frt fordíttassék aztán a meghatározott célokra t. i. építkező és elemi csapásokkal sújtott egyházak és behivatalnokok részére. — Jelen alkalommal a visszatartott 2000 frtból segély nem osztott, miután nem minden egyházmegyéből érkeztek kérvények; a kiosztás tehát a jövő gyűlésre halasztatott.

Az egyházkerületi közgyűlés örömmel értesült a tiszántuli ref. közéletnoidai tanáregyesület megalakulása felől s azt a felekezetünkhöz tartozó vagyonosabb tanügy barátoknak és egyházaknak figyelmébe ajánlja, hogy az egyesület célját az alapító vagy pártoló tagok közé lépés által mozdítsák elő; azon egyházak pedig, melyek középiskolákat tartanak fen felkértek, hogy a tanároknak az évenként egyszer tartandó egyesületi gyűléseken megjelenhetését, a körülményekhez képest anyagiilag is elősegítsék.

A népiskolai tanterv, amint az az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság által elkészítettett, elfogadtatott azon módosítással, hogy a vallás tananyag úgy osztassék be, miszerint már a 3 és 4-dik osztály tantárgyai közé a hit és erkölcstan felvétsék. — Ezen tanterv életbe léptetni megrendeltetett; utasítatván a lelkipásztorok és tanítók, hogy ha arra tapasztalat utján nyert és igazolt érdemleges megjegyzéseik vagy észrevételeik lesznek, azokat a püspöki hivatal utján terjesszék be, hogy azokat a népiskolai tanügyi bizottság figyelembe vevén módosítások és változtatások megtételét hozhassa javaslatba az egyházkerület előtt a tantervre nézve.

3—4 peres ügy is tárgyalatott; de érdemleges ítélet azokban, egynek kivételével nem hozatott; visszatétettek az egyházmegyékre.

T. S.

Tanáregyesületi közgyűlés.

(Tervrajz.)

A tiszántuli ref. középiskolai tanáregyesület alapszabályai felsőbb helyen megerősítettvén, az ideiglenes bizottság a f. évi apr. 24-kén tartott közgyűlés 5. sz. határozatához képest a közgyűlés megtartását célszerűnek találta, mely az egyesület tagjait f. évi aug. 24. és 25. napjaira Debreczenbe tisztelettel meghívja.

A közgyűlés tervrajza.

Aug. 23-ikán este 8 órakor találkozás a „Bika“ vendéglő éttermében.

Aug. 24-ikén d. e. 8 órakor választmányi ülés a gymn. igazgatói irodában, 9 órakor közgyűlés a főiskolai gyűlésteremben, következő tárgysorozattal:

1. Elnöki megnyitóbeszéd.
1. Jegyző előterjesztése az egyesület állapotáról.
3. Értekezés az írásbeli dolgozatokról. Előadó Futó Mihály, hódmezővásárhelyi tanár.
4. Értekezés a magyar nyelv tanításáról, különösen az algymnasiumban. Előadó Vozári Gyula, szatmári tanár.

Délután a főiskolai tanszerek és gyűjtemények s a helybeli tanintézetek megtekintése.

Aug. 25-ikén 8 órakor választmányi ülés, 10 órakor a közgyűlés folytatása, következő tárgysorozattal.

1. A vallás tanítása a gymnasiumban. Előadó Gergely Károly, debreczeni tanár.

2. A latin nyelv tanítása az algymnasiumban. Előadó Békési Gyula, debreczeni tanár.

3. A benyújtandó indítványok tárgyalása.

Az indítványok legkésőbb aug. 24-ikén a közgyűlés bezárása előtt az elnökhöz írásban beadandók.

4. Tisztviselők megválasztása.

Délután kirándulás a nagyerdőre és a külső gazdasági tanintézetbe.

A vidéki tagok elszállásolásáról gondoskodva lesz. E végett a bejelentések legkésőbb aug. 20-ig az elnökhöz intézendők.

A vasuti igazgatóságok megkerestetnek, hogy a gyűlésre jövő tagokat árleszállítás kedvezményében részesítsék. Az eredmény felől az tagok későbbben fognak értesítettetni.

Debreczen, 1878. jul. 25.

Gergely Károly,
id. jegyző.

Szegedi Sándor,
id. elnök.

Kántor-organistáink választásáról.

Nagyobb egyházainkban, hol a temetkezések olyan számmal vannak naponkint, hetenkint, hogy egy hivatalnokot az egyházi szertartással igénybe vesznek, ott lehetetlen a kántortanítónak állását helyesen betölteni; bizonyos, hogy vagy egyik vagy másik szakma rovására lesz a kénytelenített hanyagolás.

Az ilyen megterhelt kettős hivataloknál a legnagyobb kár a tantermet érhetné és érné, ha az illető egyházi tanács nem gondoskodik róla az által, hogy a kántor organista hivatalt önállósítva — a zene ügy kivételével — minden iskolai teherrel mentesíti.

A templomi és temetési rendszeres kötelezettségeken kívül, hetenként egy néhány ének-hangjegy ismereti órát — a felsőbb osztályú növendékeknek — adhatnak s adnak is a nevezett hivatalnokok.

A világi zene részéről, üres, alkalmas idejüket magán zene órákkal tölthetik be; melybeni jártasságuk, taníthatási képzettségük, igen nagy megnyugtatóra szolgál a város és azon családoknak, kik gyermekük nevelésénél e szellemies tantárgybani működésüket igénybe venni óhajtják.

A Kántor-organisták szokásos választási alakjában óhajtható volna egy kevés változtatást tenni, melylyel a pályázati hirdetés is tényleges előadói pályázat kerekkebb alakot öltene fel.

A tanítósággal összekötött kánt.-org. hivatalról nem szólok; mert ide inkább tanító kell, amazt csak szükségből viseli; ha orgona játékát egy pár hó múlva kezdi meg, még az sem baj, tanuljon addig önszorgalommal, míg a nép énekét kíséri tudja orgonával, csak hogy ne heverjen a templom karzatán levő orgona. Óh bizony így megy ez igen sok helyen!

Mindenek előtt a nagytiszteletű lelkipásztor urak — mint az egyháztanács elnökeinek — figyelmét bátorítom felhívni a netalán történendő pályázati hirdetések és tényleges pályázatok e kis változtatására. Tudva, hogy nagy hatású körökben ezt — az egyházi zenénkre talán hathatót — kivihetik s alkalmazhatni fogják.

A választási bizottságból — legyenek bár azok zene értők — egy elősemet képzettségű kánt.-organistának soha sem volna szabad hiányozni; mert a világi zene műkedvelői ritkán vannak azon helyzetben, hogy az orgona s az egyházi zene körül magukat szakavatottaknak nyilváníthassák.

A pályázati hirdetés alakja, tartalma, a következőleg hozatnék nyilvánosság elé:

Az x. városi ref. kánt.-organista hivatal üresedésben levő állomására a következő műsorról tényleges pályázat nyittatik:

1) a XLVII. zsolt. LXXXIV. zs. 37 dics. énekek közül egy, — szabad választás szerint — a Sz. Nagy Károly féle orgona kísérettel éneklendő.

2) Szabadon választott csupán orgona zenemű lejátszása, 5—8 percnyi tartalommal; melynek hibátlan másolatát — pályázók tartoznak beküldeni.

3) Szabad választás, egy, a következő temetési énekekből: Búcsút vennem, Hald meg lélek, E világ miolta.

A nevezett állomásra megválasztott után, az első legjobb pályázó tisztelet díjja 4 drb arany, a másodiké 2 drb arany.

Az orgona 36 változatú, két manual, 2 1/2 nyolczadu ped octav coppel, man cop, ped man, coppel, piano-forte a harmonium és felső műhöz.

A pályázók felszerelt folyamodványait stb. stb.

A nyilvános pályázásnál mindenestre a kellő hangterjedelem, annak tisztasága, ereje, iskolázottsága figyelembe vétessek; nem úgy azonban, hogy a zenészetű készütség miatt, az háttérbe szoruljon, sőt megfordítva.

Az előbb példaként felmutatott pályázati hirdetés czélszerűségét abban találom, hogy az ilyen pályázatra kánt.-organistáink nagyobb készütséggel mennének.

A három előre megnevezett ének közül, — mely a hirdető egyházi gyűlés által tetszés szerint határozatnék meg — bizonyosan akadna egy, mely az éneklő kedvence s azt szenvedélylyel éneklő, orgonázza, lehet hogy bravour darabja, a ki pedig bravour darabját előadja, arról képzettségére határozottan lehet ítéletet mondani.

Jól lehet sokak mondhatnák azt, hogy egy kánt.-organistának kinek ismernie, tudnia kell énekes könyvünk tartalmát, az reá nézve hatást alig tehet, ha egyik vagy másik — lehet kedélyére ellenszenves — énekekkel kénytelenített életbe vágó pályázatra lépni. Nem úgy van ez már művészi szempontból sem; nézzük meg a világi zene versenyzőit, nem kapnak ők ott feladványt, képzettségük, gyakorlatságukhoz képest választanak ők oly művet, mely tanulmányuknak legfelsőbb fokán uralg.

Mi pedig egyházi zenénknek a pályázat? Hivatalért nyilvános egyházi hangverseny, hol a legjobb versenyző — ha csak protektio nincs jelen — a közönség kincse, hírnév és tapsa helyett, szerény, állandó — előbbinél jobb hivatalt kap.

Az első pont alatt megnevezett három ének, hangterjedelemre nézve kétségkívül azok közül választandó, melyek a férfi hang alsó és felső hangkörében dalamukat megfordítják. Az orgona kíséretre nézve t. Sz. Nagy Károly ur eddigelé legsikerültebb kidolgozású kar énekes könyve vétessék használatul; így sok napfényre lépni nem merő, ügyetlen kidolgozású orgona kíséretnek szoritassanak vissza, melyek legnagyobb részében a zene-tudomány csak véletlen nyoma van meg.

Ez első pontra azon megjegyzéssel lehet visszagondolni, hogy egy éneket orgona kísérettel bármelyik gyenge képzettségű kánt.-organista is betanulhat míg eljő a pályázat ideje. Itt nem az orgonázás erős megítélése legyen a fő, most az egyszerű éneket, éneklő hangját, majd orgona kíséretét — mely a hangjegy szerint minden pályázónál egy — halgassuk és bíráljuk meg.

Mint organista, technikáját a második pontban — melyre

gyenge képzettség hasonló művel állhat elő — s mint magán énekes hangterjedelmét, iskolázottságát, a harmadik pontban mutassa be.

A második pont alatt, a szabadon választott orgona zene-mű hibátlan másolatát beküldendőnek vélem, hogy annak lejátszását a zeneértő műbírálok helyükből figyelemmel kísérhessék, miből játszó gyakorlottságára, képzettségére, szakismeretére biztosabban következtetnek.

A harmadik pontban nyilvánosság elé hozott temetési énekekből — a használatni szokott „Halotti énekek“ című könyvből (melynek újítása szintén nem volna felesleges) — pályázó szabadon választva énekel, a pályázó urak halk kíséretében, de inkább a temetésre járó gyermekek felosztott csoportjának éneklése mellett.

A megválasztott után, a példálul felhozott tisztelet díjjal jutalmazottak pénz összege oly kevés, hogy azt egy ilyen pályázatot hirdető egyház meg adhatja sőt a vagyonosabbak — egyházi zenénk érdekében, kánt.-organistáink szorgalmi jutalmául, ösztönzésül a tovább haladásra, — azt meg is nagyobbíthatják. Hihetőleg jobban esik az nekik uti költség s elismerésül, mintha a pályázaton kitünőségért, de meg nem választatásért, szerencsétlen elismerő, ajálóló levelet kapnak.

Az orgona változatainak száma, egyes nevezetesebb gépek felemlítése igen szükséges, azért, hogy az orgonász tudhassa képzelni magának hangszere erősségét, terjedelmét, mellék gépjeit; mert ismeretlen hangszereken úgy játszani, hogy az egyszer s mindenkorra pályázat is legyen, nem kellemes dolog.

Az egyházi gondnokságnak pályázat előtt az orgonát összhangoltatni, az előforduló hibákat orgona-építészszel kiigazítani, átvizsgáltatni kötelessége volna. Volt alkalmam egy oly pályázatot végig szemlélni, hol az orgonát alig lehetett rondasága miatt használni, miből aztán a következett, hogy minden pályázat közben és után, a szükségtelenül sipító, dugó hangszert igazítani kellett, hol egynek — hol másnak.

A pályázat eredménye egyházi lapjainkban nyilvánosság elé hozandó volna.

A választást legjobb eredményűnek akkor lehetne tartani, ha az, az egyháznak kellemes hangú énekest, kitűnő orgona játszót és a világi zenének sokoldalú, képzettségű zene-tanítót, tanárt adna.

Igyekezünk!

Beke Antal Hadházon.

K Ü L Ö N F E L E K.

— Ifjak keresztyén egylete (Union Chrétienne de jeunes Gens) 8-ik egyetemes értekezlete Genfben aug. 13—20. tartatik meg; Fermaud Károly elnök (Rampe du Terraillet, 1.) s a bizottság jun. 10. bocsátották ki a tervrajzot. Az ünnepélyes ülések a reformáció nagy Csarnokában tartatnak, franczia, német, angol nyelv használható. A keresztyén ifjak erkölcsi és szellemi emeléséről, egymáshoz közelítéséről, minden főbb érdekeiről nemzetközileg is intézkedések hozatnak itt elő. Ily egyletek kiszámolhatlan üdvös hasznót tettek már a művelt ker. külföldön, nálunk ki gondol ezekkel?! minden országból, hol léteznek ily egyletek, követek küldetnek. Kedves hír gyanánt jegyzem fel, hogy a magyar ker. ifjuság részéről vendég gyanánt jelen lesznek Genfben: Betlendi Endre Basel-

ben, Orosz István Bécsben, Sage Emil Lausanneban tanuló jeles magyar hittani-növendékek, két első debreczeni kollégiumunk volt tanítványa. Ama nemes czélú s felette fontos Egyeletek Értekezletének a távolból küldöm én is jó kívánatomat, rokonszenveimet s kérem rá Isten áldását az összes ifju nemzedék javára. A londoni hasonló egyletnél (Young men's christian Association) ott létem alatt sok épülést s jóságot tapasztaltam tetteleg is. Valamelyik magyar ifju barátom küldje meg a reformáció Csarnoka kis fényképét nekem, köszönettel veendem. Fermaud elnök buzgó fáradozásának a legjobb sikert! Balogh Ferencz.

— Nyilvános nyugta. (VIII.) A „Kálvin feletti emlékbeszéd“-re beküldték a 40 kr előfizetést a Ev. prot. Lap szerkesztőjéhez: Pápai Imre H.-Böszörmény 2 példány, Lukács Dániel M.-Tur, Nagy Elek Kis-Palád, Szabó János Körös Tarcsa, György Endre Budapest, Kulin Imre s. gondnok Nagy-Károly, Révész Bálint Debreczen 3 példány (megrendelte), Nyiri Péter Vértes 2 példány, Lugossy József Debreczen, Füredi Lajos M.-Tur, Nagy Imre Ugra. Meg van rendelve e napig 195 példány. A mű megjelenéséig, aug. 20-ig még mindig fogadok el előfizetéseket s megrendeléseket. — Debreczenben, 1878. július 30. Balogh Ferencz.

— Csiky Lajos magán tanár (docens) a debreczeni kollégium hittaniintézeténél jul. 10. vált meg a bási egyetem-től s haza 19-kén érkezett. — Bernben időzése alatt Rohr lelkészszel a „Der Sonntag“ stb. című jeles füzet (lásd Lapunk 178. oldalát) szerzőjével személyesen értekezett.

— Kollégiumi évkönyv. Megjelent f. é. július 23-kán a debreczeni ref. kollégium „akadémiai részének évkönyve“ az 1877—78-ik tanévről Dr. Kovács Sándor igazgatótól. „Évkönyv“ czimen az eddigi Értesítvények helyett első évfolyam. Bővebben fogunk szólni róla.

— Biki Károly ref. lelkész Györgyteleken (u. p. Ökörítő) „ifjukorom emlékei“ című, főleg szépirodalmi dolgozataira, — előfizetést hirdet, díj 1 frt, terjedelem 10 ív, pénzbe-küldés ideje f. é. szept. 1. czimzendő szerzőhöz. A széplelkű ifju lelkésztől szép lelkület keltő dolgozatok méltán várhatók.

— Hodge Károly a princetoni (New Jersey) ref. hittani kollégium hittanára Amerikában, a napokban halt meg. Született volt 1797-ben Philadelphiában, öt tartották az angolszász faj jelenkori legnagyobb kálvinista theologusának, a Rómaiakhoz irt levél magyarázata, 3 vastag kötetes református hittana (mely 1865-ben jelent meg) maradandó helyet biztosít számára a prot. tudományos irodalom emléksarnokában.

— Gyermek menhely. A budapesti első gyermek menhely egyesület 1876. és 1877. évi működéséről egyleti, pénzügyi, orvosi és statisztikai tekintetben szóló Értesítés megjelent, tartalmazván az egyesület keletkezése óta 1877. év végeig való fontosabb adatokat is, n. 4r. 23 l. Az egyesület négy első évében (1870—1873.) csak 204, a négy utóbbi évében (1874—1877.) 525 gyermek gondoztatott. Évi költség 1877-ben 19,630 frt 73 kr. A vagyon értéke 71,037 frt 91 kr. Felvétellett a múlt évben 126 gyermek, ebből r. kath. 105, evang. 4, reform. 5, gör. kath. 3, héber 9. A fogházból 7 év alatt 46 gyermek került ide. Az emberbaráti ezen nemes egyesület jegyzője Halász Dezső.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.